

Seleucia

Sayı VIII - 2018

Olba Kazısı Serisi

Seleucia VIII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia editörler kurulu, destekleri için Mimar Burak Yazıcı'ya (ARCLAND Mimarlık Mühendislik Danışmanlık Sanayi Tic. Ltd. Şti) şükranlarını sunar.

The Editorial Board of *Seleucia* expresses their gratitude for the support of the Architect Burak Yazıcı, owner of the Arcland Architecture.

Seleucia VIII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Nisan - Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. *Seleucia* Dergisi, Sayı VI - 2016'dan itibaren ULAKBİM'de taranmaktadır. Yollanan alışmalar, giriş sayfalarında belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Nisan - Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, 7. sayfada belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı VI - 2016'dan itibaren ULAKBİM'de taranmaktadır.

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Fikret K. Yegül
Murat Özyıldırım
Tuna Akçay

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Sedef Çokay-Kepçe
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Aygül Süel
Prof. Dr. Harun Taşkiran
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Hacer Sibel Ünalın
Dr. Öğr. Üyesi Figen Çevirici-Coşkun
Dr. Öğr. Üyesi Merih Ereğ
Dr. Öğr. Üyesi. Deniz Kaplan
Dr. Öğr. Üyesi Fikret Özbay
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Murat Özgen
Dr. Öğr. Üyesi Dr. Muammer Ulutürk
Öğr. Gör. Dr. Tuna Akçay
Dr. Vujadin Ivanisevic

Seleucia
Olba Kazısı Serisi VIII
Sayı: 8

ISSN: 2148-4120

Kapak Tasarım

Tuna Akçay

Yazışma Adresi

Öğr. Gör. Murat Özyıldırım
Mersin Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, 33343,
Mersin - Türkiye
Tel: 00 90 324 361 00 01 - 4735
E – posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr

Adres

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 52
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02
www.homerbooks.com
e-mail: homer@homerbooks.com

Baskı

Dijital Düşler Basım San. Ve Tic. A.Ş.
Nato Cad. Çınarlı Sok. No: 17
34418 Seyrantepe/Kağıthane
0212 279 64 44
Sertifika No: 12922

Dağıtım

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 52
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02

Seleucia | Sayı 8 | Nisan - Mayıs 2018

Obelisk Bones

Dikilitaş Kemikleri

Diane Favro

11

Hadrianus ve Sardes Artemis Tapınağı:

Hadrianus Sardes'e Geldi mi, Eğer

Geldiyse...

Did Hadrian Visit Sardis? And if he did...

Fikret Yegül

27

Olba Akropolis Kazılarında Yeni Babil

Damga Mührü

A Neo-Babylonian Stamp Seal from the

Excavations of the Acropolis of Olba

Emel Erten

49

Eski Anadolu Toplumlarında Köpek

Dog in the Early Societies of Anatolia

Fikret Özbay

69

Olba'daki Ok Uçları Işığında Kentteki Askeri

Hareketlilik Hakkında Düşünceler

Thoughts on Military Activity in Olba in Light

of Arrowheads

Tuna Akçay

91

Iğdır'da Bir Orta Tunç Çağı Kompleksi

Aşağı Erhacı Yerleşimi ve Kalesi

A Middle Bronze Age Complex in Iğdır: Aşağı

Erhacı Settlement And Castle

Ayhan Yardımcıel

123

Olba Kazıları Cam Kandil Buluntuları

Glass Lamps from Olba Excavations

Emel Erten – Emine Akkuş Koçak

139

Olba Manastırı Kuzey Kilisesi'nin

Değerlendirilmesi

Evaluation of the Results of the Excavations at

the Northern Church of the Monastery of Olba

Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğin

165

Tarsus'tan Yeni Bir Hamam: Tarsus'un Roma

İmparatorluk Dönemi Kentsel Dokusuna ve

Kydnos'un Rotasına İlişkin Yeni Görüşler

A Newly-Discovered Bath Building at Tarsus:

Views on the Urban Texture of Tarsus and

the Flow of Kydnos River During the Roman

Imperial Period

Deniz Kaplan

191

Yeni Bulgular Işığında Urfa'da Neolitik

Dönem

The Neolithic Period in and around Urfa in the

Light of New Findings

Bahattin Çelik-Kaya Tolon

211

Yukarı Dicle Havzası'nda Bir Yeni Asur

Yerleşimi: Aşağı Salat

Aşağı Salat: A Neo-Assyrian Settlement in the

Upper Tigris Region

S. Yücel Şenyurt - Atakan Akçay - İlker Aklan

233

Bir Grup Geç Roma Sikkesi Işığında Parion

Yamaç Hamamının Son Kullanım Evresi

Hakkında Görüşler

Some Considerations Regarding Final Use of

Parion Slope Bath in the Light of A Group of

Late Roman Coins

Vedat Keleş - Ersin Çelikbaş - Kasım Oyarçın

269

Kitap Tanıtımı

Book Review

Apollodoros Bibliotheka: Yunan Mitolojisi

Hüseyin Üreten

305

Ankara

Yavuz Yeğin

311

Totenkult

Tuna Akçay

317

Suriye, Filistin Ve Batı Arabistan Eski

Eserleri

Murat Özyıldırım

323

PRAEFATIO

Seleucia dergisinin sekizinci sayısını sizlere sunarken, bu yıl da yazarlarımızın değerli katkılarıyla ve zengin bir içerikle sizlere ulaşmayı amaçlamaktayız. Olba'dan gelen yeni bulgularımızı sizlerle paylaşmakta; çeşitli arkeolojik konulara yeni yaklaşım ve yorumlar getiren çalışmaları sunmaktayız.

Hadrianus'un Küçük Asya ziyaretinde geçmişin parlak başkenti Sardes'e uğrayıp uğramadığını merak ediyorsanız ya da Romalıların dev dikilitaşları Mısır'dan koparıp, imparatorluğun başkentlerine nasıl taşıdıklarını bilmek istiyorsanız; Tarsus'ta daha önce bilinmeyen bir Roma hamamı daha mı keşfedildi dersiniz ya da Parion Hamamı'nın son kullanım evresi konusunda sikkeler ışığında bilgilenmek istiyorsanız, eski Anadolu toplumunda köpeğin nasıl bir rolü olduğunu arkeolojik verilerle görmek sizce ilginçse o zaman Seleucia'nın bu sayısını okumalısınız. Orta Tunç Çağı'nın Aras Boyalıları Kültürü veya Diyarbakır Aşağı Salat Kazıları konusundaki çalışmalar ilginizi çekmekteyse ya da Urfa çevresindeki Neolitik Çağ sizce ilgi çekiciyse, doğru kaynak seçmiş bulunmaktasınız.

Olba'da Akhaemenid Dönem öncesinde Yeni Babil varlığını düşündüren bir arkeolojik veri isterseniz, 2017 kazılarında akropoliste ele geçen kalsedon damga mühür ilginizi çekecektir. Kentteki Geç Antik Dönem'i yansıtan manastır kazılarında 2017'de büyük ölçüde açığa çıkarılan Kuzey Kilisesi'nin mimari ayrıntıları; bu kilisenin de içinde bulunduğu yapıların aydınlatılmasında kullanılan cam kandillerin tipolojisi ya da Olba kazılarında bulunan ok uçları bağlamında kentteki askeri hareketlilik ile ilgili bilgilenmek için yine dergimizin bu sayısına bakmalısınız.

Yukarıda belirtilen çalışmaların yanısıra kitap tanıtımlarıyla da içeriği zenginleşen Seleucia'nın yayına hazırlanması aşamasında emeği geçen yazarlarımıza, Homer Kitabevi'ne ve Ayşen Boylu'ya; çalışmalarımızda sabırla bize eşlik eden Sinan Turan'a şükranlarımızı sunarız.

Editörler:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret K. Yegül

Prof. Dr. Emel Erten

Öğr. Gör. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

PREFACE

While presenting the eighth volume of Seleucia, we hope to reach you with a rich content by the contribution of our writers. We are pleased to share our interpretations on the latest finds from Olba excavations as well as many other archaeological articles with interesting approaches.

If you are anxious to know if Hadrian visited Sardis during his travel in Asia Minor or how Romans carried huge obelisks from Egypt to the capitals of the Empire; if you want to know about the possibility of a newly-discovered bath building in Tarsus or the last phase of use of the bath at Parion; if you are interested in the role of the dogs in ancient Anatolia, you should see this issue of Seleucia. If you want to be informed about the archaeological evidence for Middle Bronze Age Aras Culture or the excavations of Aşağı Salat at Diyarbakır and the Neolithic Age of Urfa Region, this issue of Seleucia will be the right choice.

We are sure, you will be interested in the Neo-Babylonian chalcedony stamp seal found during the excavations of Olba in 2017. For being aware of the architectural details of the “Northern Church” within the monastery of Olba and for the typology of the glass lamps used for the illumination of the Late Antique interiors (including the Northern Church) in Olba as well as the military activity in Olba in light of arrow heads discovered at the site, you should refer to this issue.

In addition to the articles on above-mentioned topics, Seleucia contains a number of book reviews that will inform the readers on various valuable archaeological publications. We wish to thank our contributors for sharing their studies with us and Aysen Boylu, owner of Homer Books for her help and support as well as Sinan Turan for his patience and assistance during process of preparation of the publication of Seleucia.

Editors:

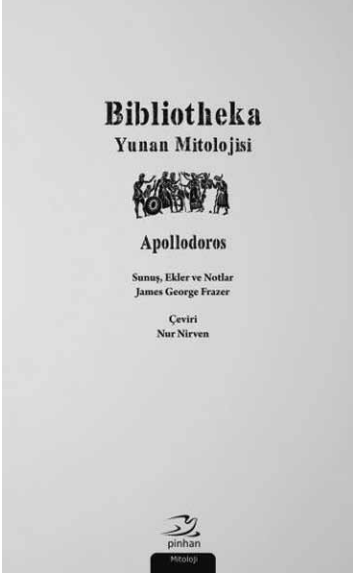
Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret K. Yegül

Prof. Dr. Emel Erten

Öğr. Gör. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

Apollodoros

Bibliotheka: Yunan Mitolojisi

Sunuş, Ekler ve Notlar

James George Frazer

Çeviri Nur Nirven

İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2017

604 sayfa.

ISBN: 978-605-9460-19-4.

Apollodoros

Bibliotheka: Yunan Mitolojisi

Hüseyin Üreten*

Mitler, hiç şüphe yok ki, doğa güçlerini ve doğaüstü yaratıkları vurgulayan hayal ürünü öykülerdir. Mitin simgesel ve kutsal bir ağırlığı olur. Yüzyıllar boyunca bu öyküler birbirlerinden beslenerek zenginleşmişlerdir. Başlarda kulaktan kulağa gizlice yayılırken zamanla kimileri, özellikle de yazarlıkla uğraşanlar mitleri kayda almışlardır. Bugün elimizde hemen her öykünün, devşirilmiş olduğu yere ve zamana, öyküyü aktaranın meşrebine göre değişen anlatımları bulunuyor. Bu çeşitlilik rahatsız edici değil.

Mitler evrenin ve insanın yaratılışı, dahası, doğa güçlerinin birer dev olarak türettiği tanrılar hakkında ana sorulara cevaplar da veriyorlar. Tarihleri boyunca Hellenler şehirlerinin kökenine ilişkin başka mitler de üretmişlerdir. Hellen kültürünün temelini mitler oluşturuyor, herkes

* Doç. Dr. Hüseyin Üreten, Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı – Aydın; E - Posta: hureten@adu.edu.tr.
Hakeme Gönderilme Tarihi: 15 Mart 2018 ve Kabul Tarihi: 20 Mayıs 2018.

de bunları bilir. Evrenin bilinmezliği karşısında iç huzuru sağladıkları için de herkes mitleri inanır.

“Herkes tanrıları kendi sitesinin yolunca kutsasın”

Ksenophon’un bu güzel sözü bağlamında şimdi eserimizi incelemeye ve tanıtmaya başlayalım.

İncelemekte olduğumuz Apollodoros Athenaios’un bu eseri vesilesiyle biz Türk okurlarına bu tür eserleri kazandırdıkları için Nur Nirven’e ve diğer çevirmenlere ortaya koydukları yayınlar açısından teşekkür etmek benim için zevkli bir görevdir.

Tanıtacağımız eser, Atinalı Apollodoros’un eleştirel yanı bulunmayan ve kendi adıyla artakalan bir yapıt, herhalde MS 1. ya da 2. yüzyılda yapılan bir derlemedir. Yani Hellen mitolojisi kahramanları üzerine Apollodoros’un bir incelemesi olan *Bibliotheka* Pin Yayıncılık tarafından James George Frazer’in sunuş, ekler ve notları ve Nur Nirven’in çeviri-siyle Ağustos 2017 tarihinde akademik camiaya kazandırılmış değerli bir eserdir.

Kitabın yazarı Apollodoros Athenaios (Ἀπολλόδορος ὁ Ἀθηναῖος – MÖ 180 – 120), *Peri Theon* (Περὶ θεῶν [*Tanrılar Üzerine*]) başlıklı uzun bir inceleme yazısı ile *Khronike syntaxis* (Χρονικά [*Kronikler*]) başlıklı Hellence düzyazı yapıtların yazarıdır. Az çok önem taşıyan kronolojik bir yapıt olan ve *iambik trimetron* ile yazılan *Kronikler* Troia’nın düşmesinden MÖ 144’e kadar olan dönemi kapsamaktaydı. Bu yapıtlardan artakalan yalnızca parçalardır. Apollodoros ayrıca bir *Bibliotheka* (Βιβλιοθήκη [*Bibliotheka*]), Hellen mitolojisi kahramanları üzerine bir inceleme yazdı. Eleştirel yanı bulunmayan ve onun adıyla *-Ἀπολλόδορον Βιβλιοθήκη-* artakalan yapıt herhalde MS 1. ya da 2. yüzyılda yapılan bir derlemedir.

Apollodoros, döneminin önemli bir dil uzmanı ve dil meraklısı. Bunun yanında kronolojiye de ilgi duyuyor, ancak ne tam bir tarihçi ne de tarih anlatıcısı. Onun en ayırt edici özelliği iyi bir derlemeci olması. O, bunu yaparken güncel hiçbir şeye yer vermiyor, kendisi de aynı akıbete uğruyor. Apollodoros, tanıtacağımız kitabın sunuş, ekler ve notlar kısmını da kaleme alan İskoç antropolog James George Frazer’in de ifade ettiği gibi “suskun bir anlatıcı”; kendisinden, çağdaşlarından ve ülkesinden bahsetmek yerine tarihe yoğunlaşıp olabildiğince hızlı biçimde derdini paylaşma peşinde. Dolayısıyla *Bibliotheka* da Hellen mitolojisindeki kahraman ve olayların bir özeti olarak karşımızda. Buna, kaynaklar kadar düşük yoğunlukta olsa da Apollodoros’un yorumu ve uydurmaları da dâhil.

Şimdi Apollodoros Athenaios'un eserine - *Απολλόδωρον Βιβλιοθήκη*-yani *Bibliotheka* adlı esere geçebiliriz.

Eserimizin teknik bilgilerine değinecek olursak; "*İçindekiler*" (s. 7-62); J.G. Frazer'in sunuş, ekler ve notlarının yer aldığı "*Sunuş*" (s. 7-31); I- Yazar ve Kitabı (s. 7-24), II- Elyazmaları ve Baskılar (s. 24-31); "Soy Ağacı *Tabloları*" (s. 33-50) ve "*Özet*" (s. 51-62) alt başlıklarından oluşmaktadır.

"*Bibliotheka*" başlığı ise kendi içerisinde;

I. *Kitap* (s. 65-128):

I- Tanrıların Doğuşu, II- Deukalion Ailesi.

II. *Kitap* (s. 129-207):

III- Inakhos Ailesi (Belos).

III. *Kitap* (s. 209-438):

IV- Agenor Ailesi (Europe),

V- Agenor Ailesi (Kadmos),

VI- Pelasgos Ailesi,

VII- Atlas Ailesi,

VIII- Asopos Ailesi,

IX- Atina Kralları,

X- Theseus,

XI- Pelops Ailesi,

XII- Antehomerika,

XIII- "İlyada",

XIV- Posthromerika,

XV- Dönüşler

XVI- Odysseus'un Yolculukları alt başlıkları içermekte.

Eserimizin son kısmında yer alan "*Ekler*" (s. 441-604) ise şu on üç alt başlıklardan oluşmakta:

I- Çocukları Ateşin Üzerine Koyma,

II- Yer'in Gök'te Savaşı,

III- Ateşin Ortaya Çıkışıyla İlgili Mitler,

IV- Phylakos'un Sürüsü ve Melampos,

V- Çarpışan Kayalar,

VI- Gençliği Tazeleme,

VII- Glaukos'un Dirilişi,

VIII- Oidipus Efsanesi,

IX- Admetos'un Sürüsü ve Apollon,

X- Peleus'la Thetis'in Evliliği,

XI- Phaethon ve Güneş'in Arabası,

XII- Idomenus'un Yemini

XIII- Oydseus ve Polyphemos.

“*Bibliotheka*” bir bütün olarak baktığımızda köken, evrendoğum, dünya tarihi, Hellen mitolojisinin sınır ve etki alanlarını anlatan sade, hacimli bir eser. Apollodoros'un “düz” kişiliği eserinin ilk bakışta değerini azaltıyor gibi olsa da memleketinin kabulleri ve tarihinin peşinden giderek kaleme aldığı bu derlemenin sıradanlığı, aslında bizlere yazarın sıra dışı kişiliğini yansıtıyor.

Gerçek ve gerçek olmayanın ayırımına, eserine aldığı parçalar aracılığıyla değinen yazar, böylece hem tarihi hikâyeleştirir hem de hikâyedeki tarihi bulup ortaya çıkarıyor. Ayrıca O'nun anlatımında eğlence ve gerilim ile birlikte macera başa baş gidiyor, masal ile gerçek birlikte yürüyor. Böylece Apollonios, şüpheye düşmeden, kuşkulansa da hikâyelerin sahici taraflarına yoğunlaşıp bu ikircikli durumu bastırarak aktarmayı sürdürüyor.

Şunu da unutmamak gerekiyor; eserin en dikkat çeken taraflarından biri kozmogoni sunması. Tabii, yazar bunu yaparken mitlerden ve daha önceki eserlerden de yararlanarak bir seçki meydana getiriyor. Bu da gösteriyor ki, Apollodoros'un bilgeliği, kaybolup gitmiş ya da gözden düşmüş otoriteleri hatırlatmasında aranmalı. Nitekim Sophokles, Apollonios, Euripides gibi kişileri Hellen kültürünün temeli sayıp eserlerini dikkate alması Apollodoros'un *Bibliotheka*'sını yazmasındaki en önemli etken oluyor.

Özetle, kitabın tanıtım yazısında da belirtildiği üzere, “*Bibliotheka*”, *Apollodoros'un, önünde bulunan en iyi edebi kaynaklardan, eleştirmeden sadakatle derlediği referans bir mitoloji kaynağıdır. Karanlık başlangıçtan masalın sislerinin açılmaya, sahnedeki gerçek oyuncuların görünmeye başladığı zamana kadar Yunanlıların kavradıkları haliyle dünya tarihini bize sunar. Başka bir deyişle, Apollodoros bizi, insan belleğinin ötesinden, bütünüyle mitik çağlardan tarihin sınırına götürür*” Sunuş, Ekler ve Notlar kısmına kaleme alan İskoç insanbilimci, yazar ve halk bilimci James George Frazer (1 Ocak 1854 - 7 Mayıs 1941) ise notları ve ekleriyle bu eşsiz kaynağı zenginleştirir. Hellen mitolojisini kayıp tragedyalardan fragmanlarla bütünler. Onu başka halkların mitolojileriyle, gelenek ve görenekleriyle ve kültürleriyle karşılaştırır. Hellenlerden Afrika yerlilerine oradan Oğuz Türklerine uzanan bir topografyayla birlikte zamanı aşan bir anlatı dünyası sunar.

Ancak çok büyük bir beklenti oluşmasın zira Apollodoros, sokaktaki insanın dilini kullanmayı yeğler, metinlerde neredeyse hiç aşırıya kaçma-

dan gayet arı duru biçimde yol alır. Bu noktada sözü bir kez daha Frazer'e (s. 24) vermek gerek. *“Apollodoros'un Bibliotheka'sı, sıradan bir insanın yavan bir derlemesidir. Yunan şiirinin ölümsüz ürünlerini ve Yunan sanatının olağanüstü yaratımlarını esinleyen uzun bir masal ve efsane dizisini, hayal gücü ve heyecan kıvılcımı olmadan anlatır. Yine de antik dönem edebiyatının gemi enkazından bizim için kurtardığı batmış mallar ve örnekler için ona minnet duyabiliriz, mütevazı emekleri olmasaydı gemiyle birlikte bunlar da geçmişin dipsiz okyanusuna geri dönüşsüz şekilde gömülmüş olurdu”*.

Yararlı olması dileğiyle...

